

2024-05-23
S2023/01226
S2024/01060 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att analysera, utveckla och stödja regionernas förmåga att öka vårdkapaciteten i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att analysera, utveckla och stödja regionernas förmåga att öka vårdkapaciteten i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig.

I uppdraget ingår:

- att genomlysna och analysera regionernas förmåga att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter samt identifiera eventuella hinder för ökad förmåga,
- att lämna en prognos för utvecklingen av kapacitetsökningsförmågan,
- att stödja regionerna i att ta fram mätbara mål för respektive region vilka utformas som procentuella eller faktiska ökning av kapaciteten inom en viss tidsperiod för omhändertagandet av vedertagna typfall av masskadeutfall,
- att stödja regionerna i att ta fram och etablera åtgärdsplaner för kapacitetsökning vid kris och krig,
- att stödja regionerna i att ta fram fördelningsnycklar eller liknande planering för respektive region för att vid ett masskadeutfall möjliggöra en snabb initial fördelning av skadade patienter till sjukhus,
- att betala ut bidrag till regionerna för att med Socialstyrelsens stöd arbeta med att utveckla förmågan att öka vårdkapaciteten i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig, och

- att lämna förslag på hur arbetet med att stödja och följa regionernas förmåga att öka vårdkapaciteten i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig ska fortlöpa efter uppdragets slutredovisning.

Huvudsaklig utgångspunkt för genomförandet ska vara redovisningarna från uppdraget att skyndsamt stärka den nationella och regionala förmågan vid masskadehändelser (S2023/01226), uppdraget att ta fram nyckeltalsberäkningar och dimensionerande målbilder för hälso- och sjukvården (S2022/04257), uppdraget att ta fram underlag m.m. samt att samordna, stödja, följa upp och utvärdera regionernas arbete med hälso- och sjukvårdens beredskap och planering inför civilt försvar (S2021/02921) samt uppdraget att utveckla särskilda prioriteringsprinciper för hälso- och sjukvården som gäller vid kris och krig (S2021/02920).

Socialstyrelsen ska beakta det pågående arbetet i uppdraget att bidra till att stärka tillgängligheten och vårdkapaciteten på regional och nationell nivå (S2024/01058) och i uppdraget att utveckla och uppdatera nyckeltalsberäkningar och dimensionerande målbilder för hälso- och sjukvården (regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen).

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs föra dialog med regionerna och med andra relevanta aktörer.

Socialstyrelsen ska senast den 16 december 2024 lämna en delredovisning av uppdraget som ska innehålla en preliminär analys av regionernas förmåga att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter samt hinder för ökad förmåga. Socialstyrelsen ska senast den 2 juni 2025 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Redovisningarna av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2024 använda 12 000 000 kronor, varav 1 500 000 kronor är avsedda för eget arbete, som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård, anslagsposten 1 Del till Kammarkollegiet.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2024.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2025 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Av den försvarspolitiska inriktningspropositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) och av Försvarsberedningens rapport Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) framgår att hälso- och sjukvården har en central roll i totalförsvaret. En fungerande sjukvård i fred är en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig. Det är viktigt att funktionaliteten så långt som möjligt kan upprätthållas inom hälso- och sjukvården också i krig. Det framgår vidare att kapaciteten inom den svenska sjukvården för att kunna ställa om verksamheten i syfte att ta hand om ett stort antal skadade måste förstärkas avsevärt.

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag tagit fram ett kunskapsstöd om vårdens prioriteringar i krig och vid fredstida katastrofer (S2021/02920). Kunskapsstödet är avsett att utgöra en övergripande vägledning för hälso- och sjukvårdens beredskap, bl.a. som en grund för nationella masskadeplaner och triagesystem. Syftet är att stödja regioner och kommuner i förberedelsearbetet inför svåra prioriteringssituationer, så att lågt prioriterad vård inte ska riskera att hanteras före högt prioriterad vård. Kunskapsstödet syftar även till att minska etisk stress och öka transparensen med hjälp av bl.a. grundläggande regler och principer samt ett verktyg för ransoneringar.

Socialstyrelsen har tagit fram ett förslag till en nationell masskadeplan, som utgår från de principer om vård som gäller vid kris och krig (S2021/02921) samt vidareutvecklat och påbörjat implementeringen av en nationell masskadeplan (S2023/01226). Den nationella masskadeplanen ska utgöra en grund för regionernas arbete med att ta fram regionala masskadeplaner. Det är viktigt att det i den nationella masskadeplaneringen finns ett enhetligt, välkänt och övat triagesystem, snabbt upprättade lägesbilder, samt förberedda och fastställda initiala fördelningsnycklar för hur patienter ska fördelas mellan sjukhus och regioner. Ett triagesystem avsett för

masskadehändelser är ett sätt att säkerställa att begränsade hälso- och sjukvårdsresurser nyttjas på ett så effektivt sätt som möjligt vid en masskadehändelse. Vidare har Socialstyrelsen redovisat en förstudie med förslag på ett digitalt verktyg för dokumentation av en verksamhets kapacitetsökningsförmåga. Det digitala verktyget ska fungera som ett stöd till regionerna och kunna användas vid övningar och simuleringar.

Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter (S2022/00777). Ett samlat nationellt kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter skapar förutsättningar för samsyn och för att arbeta likriktat i landet samt underlätta samordning mellan regioner och på nationell nivå när det gäller förmågan att hantera ett sådant inflöde.

Socialstyrelsen redovisade i december 2023 uppdraget att ta fram nyckeltalsberäkningar och dimensionerade målbilder för hälso- och sjukvårdens planering för civilt försvar (S2022/04257). Hälso- och sjukvårdens huvudmän får i rapporten en indikation på de behov som kan uppstå vid ett väpnat angrepp mot Sverige. Med tanke på att utfallet kan bli flera tusen dödade och skadade bedömer Socialstyrelsen att regionernas beredskapsplanering bör omfatta planer för såväl förstärkningar och eskalering av vårdresurser, som för alternativa vårdprinciper och eventuell omdisponering av patienter, personal eller andra vårdresurser. Myndigheten rekommenderar att beredskapsplaneringen ses ur ett systemperspektiv, där insatser behövs parallellt på flera nivåer.

Redan i fredstid är det viktigt att hälso- och sjukvården skapar sig en uppfattning om sin kapacitetsökningsförmåga vad gäller samtliga verksamheter som kan involveras i en händelse med många skadade. Vidare behöver varje region ha beredskap för att hantera händelser med ett stort antal skadade, masskadeutfall. Socialstyrelsen bedömer att denna beredskap bör vara kopplad till regionernas katastrofmedicinska planer och specifikt adressera de behov som tillkommer vid masskadeutfall som regionerna har svårt att hantera på egen hand. Socialstyrelsen har i mars 2024 redovisat uppdraget att skyndsamt stärka den nationella och regionala förmågan vid masskadehändelser (S2023/01226). Av redovisningen framgår att regionernas planering behöver inkludera den faktiska hanteringen av en stor mängd patienter – både i fredstida kriser och i krig, till skillnad från den nationella beredskapsplaneringen med målet att uppnå en ökad samordning.

Det innebär att regionerna behöver ha särskilda planer för vissa typhändelser, däribland brännskador (kopplat till den nationella larmplanen för samordning), pågående dödligt våld och CBRN-händelser.

Socialstyrelsen bedömer även att det finns behov av planer för alternativa vårdprinciper. När möjligheterna att få stöd från andra aktörer är uttömda behövs åtgärder för att kunna omhänderta fler patienter med befintliga resurser. Det är också viktigt att regionerna planerar för hur man frigör kapacitet på sjukhusen för att kunna omhänderta de patienter som är i störst behov av avancerad sjukvård.

I december 2023 fick Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och uppdatera nyckeltalsberäkningar och dimensionerande målbilder för hälso- och sjukvården (regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen). Socialstyrelsen ska inkludera den dimensionering som Natomedlemskapet medför samt fortsätta arbetet med att delge informationen för respektive regions och civilområdes planering för civilt försvar.

Regeringen bedömer att regionernas arbete med att utveckla förmågan att öka vårdkapaciteten vid kris och krig är en väsentlig del av det pågående arbetet att utveckla och stärka hälso- och sjukvården i totalförsvaret. En fungerande sjukvård i fred är en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig. Det är viktigt att arbetet med att öka vårdkapaciteten i fredstid pågår parallellt med arbetet att öka vårdkapaciteten i kris och krig. Regeringen har därför i dag också fattat beslut om uppdrag till Socialstyrelsen att bidra till att stärka tillgängligheten och vårdkapaciteten på regional och nationell nivå (S2024/01058).

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Erika K Nilsson

Kopia till

Finansdepartementet, BA

Försvarsdepartementet, EMF, ETU, ESS

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

länsstyrelserna

regionerna